

D. Manuel Barreiro Cabanelas

Eligio González Pérez

Con este pequeno relato quero facer unha homenaxe a todos aqueles emigrantes galegos que, buscando facer "as américas" saíron do noso país a coñecer un novo mundo para eles cheo de riquezas e oportunidades.

Uns, os menos, voltaron triunfadores e os máis sobreviviron a súa experiencia no maioría dos casos no olvido, no desengano e moitas veces na miseria.

No caso que hoxe nos ocupa estamos no lado dos triunfadores.

D. Manuel Barreiro Cabanelas naceu no Concello de A Lama na aldea de Covelo no 1.867. Os seus proxenitores traballaban as terras de herdanza e o seu pai canteiro coma moita xente desa bisbarra, traballou por distintos pobos dos arredores e especialmente nos últimos anos da súa vida en terras de Portugal.

Ó pouco tempo da súa volta de Portugal e con 51 anos fina, deixando a súa viuva con tres raparigos.

Manuel tiña daquela 15 anos, o seu pai deixara uns pequenos aforros co encargo de destinalos ós estudos de Manuel, ou ben para pagar a pasaxe ás Américas.

O rapaz seguro que escoitou por boca do seu pai que moitos portugueses emigraban a Brasil e viñan con grandes fortunas.

Cos aforros que había na casa tomou a decisión de emigrar a Brasil, cruza o río Miño e atravesa Portugal ata Lisboa, alí no ano 1.883 embarcou no Vapor Trent da mariña inglesa que facía o percorrido dende Southampton con escala en Lisboa e remate no porto de Rio de Xaneiro.

Alí chega o noso rapaz con 16 anos o día 14 de abril de 1.883.

Podémonos imaxinar a cachola daquel neno ó ver a impresionante badía de Río, naquel intre capital do imperio brasileiro e residencia do seu emperador. Na súa cabeza bulían centos de sensacións: medo, morriña, anguria e como non esperanza e ilusión.

Tamén imaxinamos o seu paso pola Illa das Flores, lugar destinado en Río para o acollemento dos emigrantes que chegaban ó porto, nese lugar dábáselle comida e recoñecemento médico.

Por ese lugar pasaban os terratenientes do café e do algodón para contratación de persoal para as súas facendas.

Hai constancia documental daquelas datas de que os emigrantes galegos e portugueses eran reacios a traballar na terra e as súas preferencias eran ir ás cidades empezando a traballar como dependentes, por iso moitos destes emigrantes ó pouco de estar na illa escapábanse e ían as cidades.

A razón desa actitude era bastante sinxela, a maioría dos nosos emigrantes procedía do mundo rural, e non querían no novo mundo seguir facendo o mesmo do que viñan escapando.

Deste xeito D. Manuel comenza a súa andaina no Brasil de "caixeiro" o que diríamos hoxe un empregado de comercio.

Esta é a época máis dura para él aínda que non aguantou moito tempo nesas condicións, aproximadamente ó cabo dun ano deixa esa profesión que non lle permitía saír da penuria pensando que o mellor xeito de progresar era ser autónomo.

Nese ano o seu esforzo, honradez e intelixenza permitíronlle coñecer a moita xente e ter algúns amigos.

Un deses Giuseppe Strada, que era loteiro da lotería nacional, sería decisivo na súa vida. Empeza Manuel vendendo lotería na rúa e ó pouco tempo era xerente duha administración.

D. Manuel a través do seu amigo Strada tamén entrou na famosa lotería popular de "O bicho" xogo aínda común en Brasil no día de hoxe.

Co apoio de Strada entrará a formar parte da sociedade "Os Fenianos" (de orixe irlandeses), club elitista de ricos comerciantes, artistas e intelectuais.

Alí coñeceu artistas e escritores que moitos deles traballaban para o carnaval de Río do que o noso persoeiro será un impulsor e entusiasta doando importantes cantidades de diñeiro.

Da asistencia a reunións do club nacerá unha gran amizade co Barón Drumond que perdurará deica á morte deste no ano 1.897 e que será unha relación decisiva na vida de D. Manuel.

Cabanelas tiña daquela sobre 24 anos e xá unha considerable fortuna.

Drumond introduce a D. Manuel no mundo das finanzas e no mundo inmobiliario no momento máis forte da reforma urbana de Río de Xaneiro.

Así co diñeiro gañado na lotería do bicho e na lotería nacional, D. Manuel merca ó contado terreos que ó pouco se convertían en avenidas con casas edificables a ambos lados e as plusvalías eran fabulosas. Nese mesmo tempo pasa de vendedor de lotería a banqueiro e superbanqueiro, persoa que garanta a banca. Entra a formar parte da sociedade carioca, do carnaval de Río e da cultura popular.

Sendo xa un emigrante con fortuna trata de xuntar a súa familia en Río, a súa nai Rosa e os seus irmáns.

Cando xa estaba a viaxe preparada morre a súa nai en Covelo no ano 1.897. Sabía que o seu fillo era un triunfador pero non lle deu tempo de velo cos seus ollos.

Despois deste feito desgraciado D. Manuel decide vir a Galicia para honrar a memoria dos seus pais.

Cede a súa herdanza os seus irmáns. Contrata o mausoleo onde están enterrados os seus pais, no cemiterio de Covelo.

Co motivo da guerra de Cuba na que estaba o seu irmán José manda en roupa e alimentos para os soldados de Cuba a través da Cruz Vermella por un valor de 500.000 pta, daqueles tempos, todo o diñeiro que tiña en efectivo.

Será por este feito que na rexencia de Dª María Cristina procédese a abrir un expediente para a concesión de título nobiliario de Conde de Cabanelas que non se chegou a rematar producíndose a caducidade do expediente.

No ano 1.899 regresa á terra, os seus soños están cumpridos con 33 anos posúe unha inmensa fortuna que lle daría para vivir toda a súa vida sen maiores preocupacións.

En Covelo ten o soño de organizar a aldea a imaxe de Río cuha praza principal e sua avenida central, o saneamento das rúas e a reconstrución das casas.

Tamén quere sacar os rapaces da ignorancia e analfabetismo facéndose cargo da construción dunha escola e do seu sostemento coa idea de que os rapaces de arredores puidesen estudar nela, crea a escola Manuel Barreiro Cabanelas e sosteraa case 20 anos.

Dende 1.900 ata 1920 alternará as súas viaxes a Brasil por España e Europa e nos máis sobranceiros balnearios coa estancia en Covelo, seguramente e a etapa máis feliz de D. Manuel, deseña pola súa man o plano de Covelo, a construción das súas

casas, colocando nas súas fachadas relevos de animais mitolóxicos, deuses, etc. Realizados polo seu curmán Alejandro Cabanelas.

Nesa mesma época apadriña a todos os nenos que nacen en Covelo dándolles unha casa a cada novo matrimonio cunha importante dotación económica.

Para a realización do seu proxecto do grupo escolar merca entre os anos 1.914 e 1.917 varias propiedades que serán o que hoxe coñecemos como a "Finca do Conde" que inclúe o edificio de pedra destinado a escola.

No exterior da finca en terreo comunal tamén se proxectou a realización de dous edificios independentes para a escola alá polos anos 40 que nunca se chegaron a rematar.

Ó comenzo da guerra civil de 1936 atópase en Pontevedra capital e non sen dificultades logra chegar a Brasil onde nunca máis voltou.

Deixa a súa obra educativa en mans do estado e a súa doazón definitiva faise no ano 1.942, e créase a tal efecto o Patronato Colonias Escolares Barreiro Cabanelas, do que falarei nun apartado final.

A máis de todo isto tamén é ben coñecer que a obra filantrópica de D. Manuel non remata aquí, o Hospital de Pontevedra e testemuña disto, dona o diñeiro suficiente para a construción de dous pabillóns do edificio ca dotación e equipamento correspondente, así como abondosos donativos para o Asilo de Pontevedra.

En Río de Xaneiro a súa pegada definitiva será a creación como máximo impulsor xunto con outros 50 socios fundadores da Sociedade Recreio de Anciaos, centro pioneiro da terceira idade en toda América Latina.

A dita sociedade transferirá todos os seus inmobles, diñero e valores reservándose unha habitación coma outra calquera para el, sen ningún privilexo.

Alí morreu no ano 1.950, pobre como nacera, deixando unha pegada na historia da emigración galega, tanto no seu país da acollida coma na súa terra natal e capital da provincia.

Noto en falla que tantos persoeiros teñen despois do seu pasamento un recoñecemento público cunha rúa, unha praza ou mesmo unha congostra, pero este gran benefactor, non atopa un recuncho na súa terra que lle renda unha sinxela homenaxe a excepción dunha pequena estatua realizada por Francisco Asorey que se atopa no xardín de entrada do Hospital Provincial.

Pasou e pasa con centos de emigrantes que despois do paso do tempo consómense no esquecemento.

Sexan estas verbas unha sinxela homenaxe a D. Manuel Barreiro Cabanelas, coas súas luces e sombras, e con el a toda emigración galega que dun xeito ou outro fixeron terra e país.

A OBRA BENÉFICO EDUCATIVA DE D. MANUEL BARREIRO CABANELAS

Na súa estancia en Covelo a partir de 1899 non só tivo una preocupación na reforma material da aldea e a súa reconstrución que outro desexo foi a construción do grupo escolar e a dotación súa

Hai que salientar tres aspectos nesta tarefa ó longo de 25 anos: a creación do grupo escolar, as escolas fóra do propio recinto da finca e a constitución do Patronato.

O grupo escolar impartía todas as materias académicas así como escola de cantería e corte e confección.

Nas ausencias do lugar por motivos dos seus negocios e viaxes, atópase con problemas no centro e con certas difamacións dos veciños sobre o centro escolar, e o director e profesores. Diante desta situación o fundador cerra a escola que con tanta ilusión creara e sostivera durante 20 anos.

A segunda obra educativa empeza no ano 1936 co proxecto de construción de dous edificios que serían no futuro as Escolas unitarias de Covelo. A tal efecto, por petición de D. Manuel, o Alcalde da Lama en abril de 1937 acorda a cesión gratuita de 10.000 metros de monte en Covelo para a ubicación das escolas. A guerra civil e outras circunstancias ocasionan que a obra non se remate nunca.

Ó regreso a Brasil o comezo da guerra imposibilita a continuación da súa obra educativa aínda que seguirá remitindo diñeiro para o seu financiamento

O Padroado

O 30 de xullo de 1936 D. Manuel en documento privado fai doazón ó Estado por conduto da Inspección de 1ª ensinanza e como inspector-xefe D. Gerardo Álvarez Limeses do edificio e finca para a organización de colonias escolares de verán.

A formalización oficial da devandita doazón realízase polo fundador no Consulado español de Río de Xaneiro o 25 de abril de 1942 outorgando poder na mesma a D. José Ochogavía para efectuar a susodita.

Con anterioridade por orde de 6 de decembro de 1941 o Ministerio de Educación Nacional decláara de interese benéfico docente.

INSCRIPCION NOMINATIVA DE LA DEUDA PERPETUA INTERIOR AL 4% ANUAL

Los de 1.º de agosto y siguientes de 1.º de octubre de 1935. Ley y R. D. de 20 de mayo de 1935. Decreto 1.087/35 de 20 de abril, y Orden de 27 de mayo de 1935.

NOMBRE	PROVINCIA	CIUDAD	PROVINCIA
Barreiro Cabanelas, Manuel	Galicia	Lugo	Galicia

La Dirección General del Tesoro y Fincas, en nombre del Estado, reconoce a favor del donador el nominal expresado, en Deuda Perpetua Interior al 4% que podrá ser amortizado en 1.º de mayo y 1.º de octubre de cada año.

A efectos de pago, el donador se obliga a:

1.º	2.º	3.º
1.000,00	1.000,00	1.000,00

En esta forma, el donador se obliga a pagar a la Deuda Perpetua Interior al 4% el nominal expresado, en Deuda Perpetua Interior al 4% que podrá ser amortizado en 1.º de mayo y 1.º de octubre de cada año.

Por orde publicada no BOE de 22 de decembro de 1941 publícase o Regulamento do Patronato

Para o sostemento da fundación D. Manuel Barreiro Cabanelas suscribe dúas láminas nominativas da Deuda Perpetua do Estado ó 4% de 443.000 pta en marzo de 1945 e outra xa unha vez finado o fundador de 234.000 pta en febreiro de 1951.

O patronato funciona cos intereses que dan as láminas, pero o paso do tempo fai que o diñeiro se torna insuficiente para a realización dos seus fins. No ano 1983 efectúanse obras no edificio para o seu sostemento e evitar xa o deterioro das instalacións.

Nesta etapa asínanse convenios con distintas asociacións e cesión mesmo das instalacións para actividades sen ánimo de lucro coa responsabilidade de sostemento de gastos e respecto das instalacións.

A falla de recursos, o deficiente mantemento das inslaciós e a despreocupación das administracións fai que a día de hoxe o esplendor do padroado de tempos pasados só sexa un tenue recordo de tempos mellores

